

Προηγμένες μέθοδοι έρευνας στην ψυχολογία

Εισαγωγή στις προηγμένες μεθόδους έρευνας στην ψυχολογία:

Παρουσίαση μαθήματος

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Επισκόπηση μαθημάτων

- Το μάθημα αυτό έχει σχεδιαστεί για διδακτορικούς/ες φοιτητές/τριες ψυχολογίας που φιλοδοξούν να γίνουν **ικανοί ερευνητές**.
- Το μάθημα εμβαθύνει στην περιπλοκότητα του **ερευνητικού σχεδιασμού**, της **συλλογής δεδομένων**, της **στατιστικής ανάλυσης** και **των ηθικών προβληματισμών** που είναι απαραίτητοι για τη διεξαγωγή αξιόπιστων ερευνών στην ψυχολογία.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Επισκόπηση μαθημάτων

Περιεχόμενο μαθήματος

- Διάφορα ερευνητικά παραδείγματα, από πειραματικές έως ποιοτικές προσεγγίσεις,
- πρακτική εμπειρία στο σχεδιασμό, την εκτέλεση και την κριτική αξιολόγηση ερευνητικών μελετών

Σχεδιασμός μαθημάτων

- διαλέξεις, συζητήσεις, βίντεο, φόρουμ, διαδικτυακές δραστηριότητες, φροντιστήρια και πρακτικές ασκήσεις

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Στόχοι του μαθήματος

- Ανάπτυξη βαθύτερης κατανόησης των θεμελιωδών ερευνητικών μεθόδων και τεχνικών της ψυχολογίας.
- Προσδιορισμός των πλεονεκτημάτων και των περιορισμών των διαφόρων ερευνητικών σχεδίων
- Σχεδιασμός και διεξαγωγή εμπειρικών μελετών με τη χρήση των κατάλληλων ερευνητικών μεθόδων
- Ανάπτυξη ερευνητικών ερωτημάτων και υποθέσεων
- Κατανόηση των δεοντολογικών προβληματισμών στην έρευνα
- Συλλογή και ανάλυση δεδομένων
- Αξιολόγηση και ερμηνεία ερευνητικών ευρημάτων
- Κοινοποίηση ερευνητικών ευρημάτων
- Διεξαγωγή βιβλιογραφικών αναζητήσεων και ανασκοπήσεων

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Δομή μαθήματος

1 st Εβδομάδα	Εισαγωγή στις προχωρημένες μεθόδους έρευνας στην ψυχολογία
2 nd Εβδομάδα	Κατευθυντήριες γραμμές δεοντολογίας στην ψυχολογική έρευνα
3 rd Εβδομάδα	Πειραματικός σχεδιασμός και έλεγχος
4 th Εβδομάδα	Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων και υποθέσεων.
5 th Εβδομάδα	Μέτρηση στην έρευνα
6 th Εβδομάδα	Μέθοδοι δειγματοληψίας
7 th Εβδομάδα	Ποσοτική έρευνα

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Δομή μαθήματος

8 th Εβδομάδα	Ποιοτική έρευνα
9 th Εβδομάδα	Σχεδιασμός έρευνας μεικτών μεθόδων
10 th Εβδομάδα	Τεχνικές στατιστικής ανάλυσης, ερμηνεία των αποτελεσμάτων
11 th Εβδομάδα	Αναζήτηση και ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας.
12 th Εβδομάδα	Συγγραφή και επικοινωνία ερευνητικών ευρημάτων
13 th Εβδομάδα	Ανασκόπηση μαθήματος και σύνοψη/ Παρουσίαση τελικού έργου

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Επισκόπηση της ερευνητικής διαδικασίας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή

Ο ρόλος των ερευνητικών μεθόδων

- Οι ερευνητικές μέθοδοι παρέχουν το **συστηματικό** και **δομημένο** πλαίσιο που είναι απαραίτητο για τη διεξαγωγή αυστηρής και έγκυρης έρευνας.
- Καθοδηγούν τους ερευνητές **σε κάθε στάδιο της ερευνητικής διαδικασίας**, από τον εντοπισμό του προβλήματος έως τη δημιουργία νέας γνώσης, ενώ παράλληλα διασφαλίζουν τη δεοντολογική και υπεύθυνη συμπεριφορά.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Σχεδιασμός έρευνας

"Ο ερευνητικός σχεδιασμός αναφέρεται στη συνολική στρατηγική που επιλέγετε για να ενσωματώσετε τα διάφορα στοιχεία της μελέτης με συνεκτικό και λογικό τρόπο, διασφαλίζοντας έτσι ότι θα αντιμετωπίσετε αποτελεσματικά το ερευνητικό πρόβλημα."

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Γιατί είναι ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ να επιλέξετε το σωστό ερευνητικό σχέδιο;

- **Επίδραση στα αποτελέσματα της έρευνας:** διαφορετικοί ερευνητικοί σχεδιασμοί είναι κατάλληλοι για διαφορετικά ερευνητικά ερωτήματα και στόχους.
- **Εγκυρότητα και αξιοπιστία:** η χρήση λανθασμένου σχεδιασμού μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ποιότητα των αποτελεσμάτων.
- **Αξιοποίηση πόρων:** Η επιλογή ενός ακατάλληλου σχεδιασμού μπορεί να οδηγήσει σε σπατάλη πόρων.
- **Δεοντολογικά ζητήματα:** Όπως η περιττή έκθεση των συμμετεχόντων σε κινδύνους ή η ανεπαρκής συγκατάθεση μετά από ενημέρωση.
- **Συνάφεια με τα ερευνητικά ερωτήματα:** Διαφορετικά ερευνητικά ερωτήματα μπορεί να απαιτούν διαφορετικούς σχεδιασμούς, όπως πειραματικούς, συσχετιστικούς ή ποιοτικούς.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Δραστηριότητα

- Καταρτίστε έναν κατάλογο διάσημων ψυχολογικών μελετών, συμπεριλαμβανομένων τόσο επιτυχημένων όσο και αμφιλεγόμενων.
 - Ποιο ήταν το ερευνητικό ερώτημα ή ο στόχος της μελέτης;
 - Ποιος ερευνητικός σχεδιασμός επιλέχθηκε και γιατί;
 - Ποια ήταν τα βασικά ευρήματα ή αποτελέσματα;
 - Συνέβαλε ο ερευνητικός σχεδιασμός στην επιτυχία ή στις προκλήσεις της μελέτης;

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Τύποι ερευνητικών σχεδίων

- ✓ Πειραματικός σχεδιασμός
- ✓ Σχεδιασμός συσχέτισης
- ✓ Διαδοχικός σχεδιασμός
- ✓ Διασταυρούμενος σχεδιασμός
- ✓ Σχεδιασμός μελέτης περίπτωσης
- ✓ Οιονεί πειραματικός σχεδιασμός
- ✓ Διασταυρούμενος διαδοχικός σχεδιασμός
- ✓ Έρευνα
- ✓ Μετα-ανάλυση

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ερευνητικά ερωτήματα

- Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι καίριας σημασίας για την ερευνητική διαδικασία
 - Κατεύθυνση της μελέτης,
 - Σχεδιασμός της μελέτης,
 - Συλλογή δεδομένων,
 - Ερμηνεία των αποτελεσμάτων

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Οι καλές ερευνητικές ερωτήσεις είναι συνήθως...

- ✓ Εξειδικευμένες
- ✓ Σαφείς
- ✓ Σχετικές
- ✓ Εφικτό να απαντηθούν
- ✓ Μετρήσιμες
- ✓ Μη προκατειλημμένες

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Υποθέσεις

- Μια υπόθεση είναι μια ελέγξιμη δήλωση ή μια τεκμηριωμένη εικασία που υποδηλώνει μια σχέση μεταξύ δύο ή περισσότερων μεταβλητών.
- Οι καλές υποθέσεις είναι:
 - *Ελέγξιμες*
 - *Εξειδικευμένες*
 - *Διαψεύσιμες*
 - *Βασίζονται στα ερευνητικά ερωτήματα*

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Διατύπωση υποθέσεων με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα

- Ξεκινήστε με ένα ερευνητικό ερώτημα
- Προσδιορίστε τις μεταβλητές
- Δηλώστε τη σχέση
- Καθορίστε την κατεύθυνση

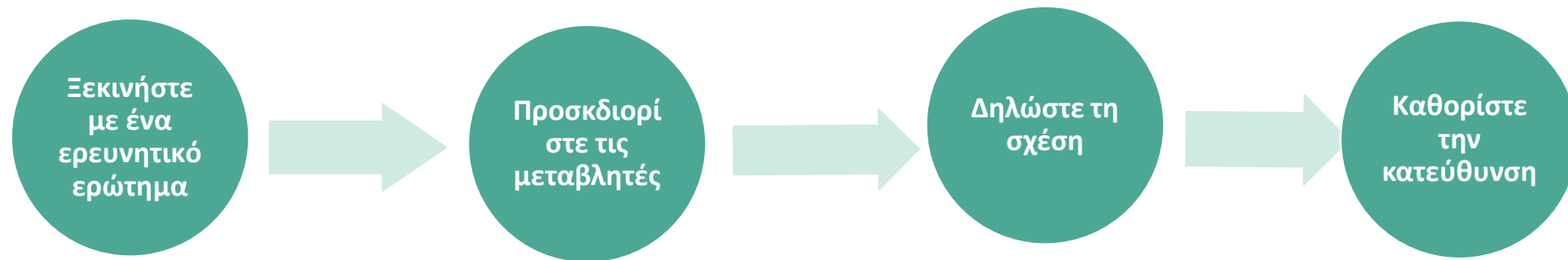

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Διατύπωση υποθέσεων με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ο ρόλος των υποθέσεων στην έρευνα

- ✓ Οδηγός έρευνας
- ✓ Ελέγξιμες προβλέψεις
- ✓ Εμπειρική επαλήθευση
- ✓ Δομή για ανάλυση
- ✓ Ερμηνεία των αποτελεσμάτων
- ✓ Ανακοίνωση των ευρημάτων

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Μεταβλητές

- Μεταβλητή είναι κάθε χαρακτηριστικό, φαινόμενο ή ποσότητα που μπορεί να μεταβάλλεται ή να παίρνει διαφορετικές τιμές.
- Τύποι μεταβλητών:
 - **Ανεξάρτητες:** σκόπιμα χειραγωγούμενες ή μεταβαλλόμενες από τον ερευνητή, δεν επηρεάζονται από τις άλλες μεταβλητές της μελέτης
 - **Εξαρτημένες:** Αναμένεται να αλλάξει ως αποτέλεσμα της ανεξάρτητης μεταβλητής
 - **Ελέγχου:** Οι μεταβλητές ελέγχου είναι παράγοντες που οι ερευνητές διατηρούν σταθερούς ή ελέγχουν
 - **Κατηγορικές (ονομαστικές ή διατακτικές):** Αναπαριστούν κατηγορίες ή ομάδες
 - **Συνεχείς (ισοδιαστηματικές ή αναλογικές):** Είναι αριθμητικές και αντιπροσωπεύουν μετρήσεις
 - **Διακριτές:** Είναι αριθμητικές αλλά αντιπροσωπεύουν ακέραιους αριθμούς ή διακριτές τιμές
- Παραδείγματα;

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Συλλογή δεδομένων

- Η ποιότητα και η ακρίβεια της συλλογής δεδομένων επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των ερευνητικών ευρημάτων.
- Οι ερευνητές χρησιμοποιούν διάφορες μεθόδους και τεχνικές για τη συλλογή δεδομένων:
 - Έρευνες
 - Παρατηρήσεις
 - Συνεντεύξεις
 - Πειραματικές μεθόδους
 - Ανάλυση περιεχομένου
 - Ανάλυση δευτερογενών δεδομένων
- Έχει σημασία η ηθική;

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Δειγματοληψία

- Οι τεχνικές δειγματοληψίας είναι ζωτικής σημασίας για την εξαγωγή συμπερασμάτων και γενικεύσεων από ένα διαχειρίσιμο υποσύνολο σε μια μεγαλύτερη ομάδα.

Τύποι δειγματοληψίας:

Τυχαία δειγματοληψία
Στρωματοποιημένη δειγματοληψία
Δειγματοληψία ευκολίας

Τεχνικές δειγματοληψίας:

Απλή τυχαία δειγματοληψία:
Συστηματική δειγματοληψία:
Δειγματοληψία κατά συστάδες:
Στοχευμένη δειγματοληψία:
Δειγματοληψία ποσόστωσης:

- Μπορείτε να σκεφτείτε τα δυνατά σημεία και τους περιορισμούς;

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ανάλυση δεδομένων

- Ανάλυση δεδομένων → περιλαμβάνει την οργάνωση, τον καθαρισμό, την ερμηνεία και τη σύνοψη των δεδομένων για την απάντηση ερευνητικών ερωτημάτων, τον έλεγχο υποθέσεων και την εξαγωγή έγκυρων συμπερασμάτων.
 - **Η ποσοτική ανάλυση** ασχολείται με αριθμητικά δεδομένα, στατιστικές δοκιμές και μετρήσεις που μπορούν να ποσοτικοποιηθούν. Επικεντρώνεται στις αριθμητικές σχέσεις, τη στατιστική σημαντικότητα και την ποσοτικοποίηση των προτύπων και των σχέσεων εντός των δεδομένων.
 - **Οι τεχνικές ποιοτικής ανάλυσης** μπορεί να περιλαμβάνουν ανάλυση περιεχομένου, θεματική ανάλυση, θεωρία θεμελίωσης, αφηγηματική ανάλυση και άλλες. Στόχος είναι η εξαγωγή σημαντικών πληροφοριών, ο εντοπισμός μοτίβων ή θεμάτων και η παροχή πλούσιων περιγραφών των φαινομένων.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Εγκυρότητα

- Η εγκυρότητα στην έρευνα αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο μια μελέτη μετρά αυτό που σκοπεύει να μετρήσει και στο βαθμό στον οποίο τα ευρήματα αντιπροσωπεύουν με ακρίβεια την κατασκευή ή το φαινόμενο-στόχο.
- Αποτελεί κρίσιμη πτυχή της ποιότητας της έρευνας, διασφαλίζοντας ότι τα συμπεράσματα που εξάγονται από τα δεδομένα είναι αξιόπιστα και έχουν νόημα.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Τύποι εγκυρότητας

- Εσωτερική εγκυρότητα
- Εξωτερική εγκυρότητα
- Δομική εγκυρότητα

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Τρόποι διασφάλισης της εγκυρότητας

- ✓ Χρήση καθιερωμένων μέτρων
- ✓ Πιλοτικές δοκιμές
- ✓ Τυχαία δειγματοληψία
- ✓ Έλεγχος ξένων μεταβλητών
- ✓ Αντιγραφή
- ✓ Ανασκόπηση εμπειρογνωμόνων
- ✓ Τριγωνοποίηση
- ✓ Διαφανής υποβολή εκθέσεων
- ✓ Προσεκτική γενίκευση
- ✓ Συνέπεια με τη θεωρία

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Αξιοπιστία

- Η αξιοπιστία στην έρευνα αναφέρεται στο βαθμό συνέπειας, σταθερότητας και ακρίβειας των μετρήσεων ή των παρατηρήσεων.
- Αξιολογεί κατά πόσον ένα εργαλείο μέτρησης παράγει με συνέπεια παρόμοια αποτελέσματα όταν χρησιμοποιείται επανειλημμένα ή με διαφορετικά δείγματα υπό παρόμοιες συνθήκες.
- Η υψηλή αξιοπιστία υποδηλώνει ότι οι μετρήσεις είναι αξιόπιστες και απαλλαγμένες από τυχαία σφάλματα.
- **Τύποι αξιοπιστίας:**
 - Εσωτερική συνέπεια Αξιοπιστία
 - Αξιοπιστία δοκιμής-επανεξέτασης

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Στρατηγικές για τη βελτίωση της αξιοπιστίας

- ✓ Τυποποίηση
- ✓ Σαφείς ορισμοί
- ✓ Εκπαίδευση και βαθμονόμηση
- ✓ Χρήση καθιερωμένων μέτρων
- ✓ Πιλοτικές δοκιμές
- ✓ Τυχαιοποίηση
- ✓ Αντιγραφή
- ✓ Πολλαπλές μετρήσεις
- ✓ Μεγαλύτερες περιόδοι δοκιμών
- ✓ Ανάλυση στοιχείων
- ✓ Στατιστικές τεχνικές

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας

- Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας αποτελεί κρίσιμο στοιχείο της ερευνητικής διαδικασίας:
 - Παρέχει το πλαίσιο της έρευνας συνοψίζοντας τις υπάρχουσες γνώσεις και έρευνες για το θέμα,
 - Βοηθά στον εντοπισμό κενών, αναπάντητων ερωτημάτων ή τομέων όπου απαιτείται περαιτέρω έρευνα,
 - Βοηθά στην οικοδόμηση ενός θεωρητικού πλαισίου με την επισήμανση βασικών θεωριών, μοντέλων και εννοιών που σχετίζονται με το θέμα της έρευνας.
 - Ενημερώνει τους ερευνητές για διάφορες ερευνητικές μεθόδους και προσεγγίσεις που χρησιμοποιήθηκαν σε προηγούμενες μελέτες, βοηθώντας τους να κάνουν τεκμηριωμένες επιλογές σχετικά με τη δική τους μεθοδολογία.
 - Αποτρέπει την επανάληψη των ερευνητικών προσπαθειών δείχνοντας τι έχει ήδη γίνει και δημοσιευτεί, εξοικονομώντας χρόνο και πόρους.
 - Παρέχει στοιχεία και προηγούμενα ερευνητικά ευρήματα που υποστηρίζουν το σκεπτικό της μελέτης, ενισχύοντας την αξιοπιστία των ερευνητικών ισχυρισμών.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Βήματα για τη διενέργεια βιβλιογραφικής ανασκόπησης

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Κατευθυντήριες γραμμές
δεοντολογίας στην ψυχολογική
έρευνα

*Προστασία των συμμετεχόντων και
διασφάλιση της ακεραιότητας της
έρευνας*

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Εισαγωγή στις κατευθυντήριες γραμμές δεοντολογίας

- Οι ηθικοί προβληματισμοί είναι θεμελιώδεις για την κοινωνικά υπεύθυνη έρευνα στην ψυχολογία.
- Η τήρηση των δεοντολογικών κατευθυντήριων γραμμών διασφαλίζει ότι η έρευνα διεξάγεται με ακεραιότητα, διαφάνεια και σεβασμό στην ευημερία και τα δικαιώματα όλων των εμπλεκόμενων ατόμων.
- Αποτελεί ουσιαστική πτυχή της διεξαγωγής έρευνας που είναι τόσο επιστημονικά έγκυρη όσο και δεοντολογικά ορθή.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Η σημασία των δεοντολογικών προβληματισμών στην έρευνα

- Προστασία των συμμετεχόντων/αποφυγή βλάβης
- Διατήρηση της εμπιστοσύνης στην επιστήμη και τους επιστήμονες/
Αξιοπιστία και φήμη του τομέα
- Σεβασμός της αυτονομίας
- Απόρρητο και εμπιστευτικότητα
- Ευεργεσία
- Επιστημονική ακεραιότητα
- Συμμετοχικότητα και ισότητα
- Νομική και κανονιστική συμμόρφωση
- Ανθρώπινα δικαιώματα

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ιστορικό πλαίσιο

- Κατά τη διάρκεια της ιστορίας, υπήρξαν περιπτώσεις ανήθικων ερευνητικών πρακτικών που είχαν βαθιές συνέπειες.
 - Κάποιο αξιοσημείωτο παράδειγμα;

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Η ανάπτυξη των σύγχρονων δεοντολογικών κατευθυντήριων γραμμών

- Η αναγνώριση ανήθικων πρακτικών οδήγησε στην ανάπτυξη σύγχρονων δεοντολογικών κατευθυντήριων γραμμών και αρχών στην έρευνα.
- Οι σύγχρονες δεοντολογικές κατευθυντήριες γραμμές θέτουν ως προτεραιότητα την προστασία των συμμετεχόντων, τη διαφάνεια των ερευνητικών πρακτικών και την τήρηση των δεοντολογικών αρχών.
- Οι παραβιάσεις των δεοντολογικών αρχών μπορεί να έχουν σοβαρές συνέπειες, όπως βλάβη της φήμης, απώλεια της χρηματοδότησης της έρευνας, νομικές συνέπειες και βλάβη των συμμετεχόντων.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Βασικές αρχές δεοντολογίας

- **Συναίνεση μετά από ενημέρωση:** Επεξήγηση της έννοιας και της σημασίας της.
- **Απόρρητο και εμπιστευτικότητα:** Διασφάλιση της προστασίας των προσωπικών πληροφοριών των συμμετεχόντων.
- **Προστασία από βλάβες:** Συζήτηση για το πώς οι ερευνητές πρέπει να ελαχιστοποιούν τις πιθανές βλάβες.
- **Ευεργεσία:** Ανάδειξη της υποχρέωσης μεγιστοποίησης των οφελών και ελαχιστοποίησης της βλάβης.
- **Ακεραιότητα της έρευνας:** Έμφαση στην ειλικρίνεια, την ακρίβεια και τη διαφάνεια στην έρευνα.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Βασικές αρχές δεοντολογίας

- Συναίνεση μετά από ενημέρωση
- Απόρρητο και εμπιστευτικότητα
- Προστασία από βλάβες
- Ευεργεσία
- Ακεραιότητα της έρευνας
- Πολιτισμική ευαισθησία
- Απαγόρευση διακρίσεων

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Δραστηριότητα

- Μελέτες περιπτώσεων
- Πώς να συζητάτε και να επιλύετε ηθικά διλήμματα.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Επιτροπές δεοντολογίας

- **Επανεξέταση δεοντολογίας:** Οι επιτροπές δεοντολογίας εξετάζουν τις ερευνητικές προτάσεις που αφορούν ανθρώπους συμμετέχοντες (και άλλους ζωντανούς οργανισμούς) για να διασφαλίσουν την τήρηση των δεοντολογικών προτύπων.
- **Η Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (ΕΗΔΕ ΠΔΜ),** που συστάθηκε στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας με απόφαση της Επιτροπής Ερευνών, αποτελείται από 5 μέλη και τους αναπληρωτές τους.
- *"Οι βασικές αρμοδιότητες της Επιτροπής περιλαμβάνουν την εποπτεία των ερευνητικών έργων που διεξάγονται στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, ώστε να διασφαλίζεται ότι δεν παραβιάζουν τις σχετικές νομοθεσίες, αλλά συμμορφώνονται με τους γενικά αποδεκτούς κώδικες δεοντολογίας στην έρευνα όσον αφορά το περιεχόμενο και τις διαδικασίες."*

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ενημέρωση

- Η ενημέρωση αναφέρεται στη διαδικασία παροχής πληροφοριών και διευκρινίσεων στους συμμετέχοντες σχετικά με μια ερευνητική μελέτη μετά την ολοκλήρωση της συμμετοχής τους.
- Η ενημέρωση είναι μια θεμελιώδης δεοντολογική πρακτική που διασφαλίζει ότι η ευημερία, τα δικαιώματα και η αξιοπρέπεια των συμμετεχόντων διατηρούνται καθ' όλη τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ενημέρωση

- Ενημέρωση των συμμετεχόντων
- Αντιμετώπιση ερωτήσεων
- Ελαχιστοποίηση της βλάβης
- Διασφάλιση ότι η συγκατάθεση ήταν ενημερωμένη
- Διατήρηση της εμπιστοσύνης

Πώς η ενημέρωση βοηθά τους συμμετέχοντες μετά τη συμμετοχή τους στην έρευνα;

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ευάλωτοι πληθυσμοί

- Οι ευάλωτοι πληθυσμοί είναι ομάδες ατόμων που ενδέχεται να διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο βλάβης ή εκμετάλλευσης λόγω των χαρακτηριστικών ή των περιστάσεων που τους χαρακτηρίζουν.
 - Μερικά παραδείγματα:
 - Παιδιά
 - Ηλικιωμένα άτομα
 - Άτομα με γνωστικές ή αναπτυξιακές αναπηρίες
 - Άτομα με σοβαρή ψυχική ασθένεια

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ερευνητικό παράπτωμα

- Το ερευνητικό παράπτωμα αναφέρεται σε ανήθικες ή δόλιες πρακτικές κατά το σχεδιασμό, τη διεξαγωγή ή την αναφορά της έρευνας.
 - Κατασκευή
 - Παραποίηση
 - Λογοκλοπή
 - κ.λπ...

- Κάποιες συνέπειες;

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Δεοντολογικές κατευθυντήριες γραμμές στην πράξη

- Μελέτες περιπτώσεων!

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Η διαδικασία λήψης ηθικών αποφάσεων

- Η διαδικασία λήψης ηθικών αποφάσεων είναι μια συστηματική προσέγγιση για την αντιμετώπιση ηθικών διλημάτων και τη λήψη ηθικά ορθών επιλογών.
- Περιλαμβάνει διάφορα βήματα
ωστόσο
- Η διαδικασία λήψης ηθικών αποφάσεων δεν είναι πάντοτε γραμμική και μπορεί να απαιτεί την επανεξέταση προηγούμενων βημάτων καθώς καθίστανται διαθέσιμες νέες πληροφορίες ή καθώς εξελίσσεται η κατανόηση της κατάστασης.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Η διαδικασία λήψης ηθικών αποφάσεων

1. Αναγνώριση του ηθικού διλήμματος
2. Συλλογή πληροφοριών
3. Προσδιορισμός επιλογών
4. Αξιολόγηση των επιλογών
5. Λήψη απόφασης
6. Εφαρμογή της απόφασης
7. Παρακολούθηση και αναστοχασμός
8. Ανατροφοδότηση
9. Μάθηση μέσω εμπειρίας
10. Τεκμηρίωση της διαδικασίας

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Εξισορρόπηση των ερευνητικών στόχων με δεοντολογικά ζητήματα

- *Επιστημονική αυστηρότητα έναντι ευημερίας των συμμετεχόντων*
- *Στόχοι δημοσίευσης έναντι της ακρίβειας των δεδομένων*
- *Εξερεύνηση vs. Συναίνεση μετά από ενημέρωση*
- *Εμπιστευτικότητα έναντι κοινής χρήσης δεδομένων*
- *Οικονομικά συμφέροντα έναντι αντικειμενικότητας*

- Άλλα παραδείγματα;

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Πειραματικός σχεδιασμός και
έλεγχος στην ψυχολογική έρευνα
*Καθιέρωση αιτιωδών σχέσεων και
ελαχιστοποίηση της μεροληψίας*

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Επισκόπηση

- Εισαγωγή στον πειραματικό σχεδιασμό
- Βασικές έννοιες στον πειραματικό σχεδιασμό
- Τυχαία ανάθεση
- Χειρισμός μεταβλητών
- Εσωτερική εγκυρότητα
- Εξωτερική εγκυρότητα
- Συγκυτικές μεταβλητές
- Εξισορρόπηση
- Οιονεί πειραματικός σχεδιασμός
- Σχεδιασμός μεταξύ των υποκειμένων
- Σχεδιασμός εντός - θεμάτων

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Εισαγωγή στον πειραματικό σχεδιασμό

- Ο πειραματικός σχεδιασμός αναφέρεται **στο συστηματικό και δομημένο σχέδιο για τη διεξαγωγή πειραμάτων** με σκοπό τη διερεύνηση αιτιωδών σχέσεων μεταξύ μεταβλητών.
- Αναφέρεται στις διαδικασίες, τους χειρισμούς και τους ελέγχους που είναι απαραίτητοι για τον έλεγχο των υποθέσεων.
- Ο πειραματικός σχεδιασμός παίζει καθοριστικό ρόλο στην ψυχολογική έρευνα για διάφορους λόγους. Μπορείτε να αναφέρετε μερικούς;

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Η σημασία του πειραματικού σχεδιασμού για τη διαπίστωση αιτιωδών σχέσεων

- Μερικοί από τους λόγους είναι:
 - Αιτιότητα
 - Εσωτερική εγκυρότητα
 - Αναπαραγωγή της έρευνας και των ευρημάτων
 - Γενικευσιμότητα
 - Ακρίβεια
 - Έλεγχος υποθέσεων
 - Δεοντολογικές εκτιμήσεις

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Βασικές έννοιες στον πειραματικό σχεδιασμό

- **Ανεξάρτητη μεταβλητή:** Ανεξάρτητη μεταβλητή: Η ανεξάρτητη μεταβλητή είναι ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία σχέσεων αιτίου-αποτελέσματος. Χειριζόμενοι αυτή τη μεταβλητή και παρατηρώντας την επίδρασή της στην εξαρτημένη μεταβλητή, οι ερευνητές μπορούν να συμπεράνουν αν οι αλλαγές στην ανεξάρτητη μεταβλητή οδηγούν σε αλλαγές στο αποτέλεσμα.
- **Εξαρτημένη μεταβλητή:** Η εξαρτημένη μεταβλητή είναι το βασικό μέτρο που επιτρέπει στους ερευνητές να αξιολογήσουν τον αντίκτυπο της ανεξάρτητης μεταβλητής.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Βασικές έννοιες στον πειραματικό σχεδιασμό

- **Ομάδα ελέγχου:** Η ομάδα ελέγχου είναι ένα υποσύνολο συμμετεχόντων ή υποκειμένων σε ένα πείραμα **που δεν λαμβάνουν** την πειραματική θεραπεία ή παρέμβαση.
- Η ομάδα ελέγχου χρησιμεύει ως σημείο σύγκρισης ή αναφοράς με το οποίο συγκρίνεται η πειραματική ομάδα.
- Ο πρωταρχικός σκοπός μιας ομάδας ελέγχου είναι να παρέχει μια βάση για την αξιολόγηση της επίδρασης της ανεξάρτητης μεταβλητής.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Τυχαία ανάθεση

- Τυχαία ανάθεση → για την κατανομή των συμμετεχόντων σε διαφορετικές πειραματικές συνθήκες ή ομάδες με εντελώς τυχαίο ή τυχαίο τρόπο.
- Εξασφαλίζει ότι κάθε συμμετέχων **έχει ίσες ευκαιρίες να ανατεθεί σε οποιαδήποτε συνθήκη** και ότι η ανάθεση δεν επηρεάζεται από συστηματικούς παράγοντες ή μεροληψία.
 - Ρόλος στη μείωση των προκαταλήψεων:
 - Ισοκατανομή των χαρακτηριστικών των συμμετεχόντων
 - Ελαχιστοποίηση της μεροληψίας επιλογής
 - Ενισχυμένη εσωτερική εγκυρότητα

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Χειρισμός μεταβλητών

- Πώς χειρίζονται οι ερευνητές τις ανεξάρτητες μεταβλητές;
 - Ελεγχόμενες συνθήκες
 - Πειράματα
 - Παρουσίαση των ερεθισμάτων
 - Χειραγώγηση χρόνου
 - Τυχαία ανάθεση

- Μπορείτε να δώσετε παραδείγματα χειρισμού μεταβλητών σε πειράματα;

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Εσωτερική εγκυρότητα

- Η **εσωτερική εγκυρότητα** αξιολογεί κατά πόσον οι παρατηρούμενες αλλαγές στην εξαρτημένη μεταβλητή μπορούν να αποδοθούν στον χειρισμό της ανεξάρτητης μεταβλητής και όχι σε άλλους παράγοντες.
- Η εσωτερική εγκυρότητα επιτρέπει στους ερευνητές να ισχυρίζονται με βεβαιότητα ότι οι αλλαγές στην ανεξάρτητη μεταβλητή προκάλεσαν τις παρατηρούμενες αλλαγές στην εξαρτημένη μεταβλητή.
- Η υψηλή εσωτερική εγκυρότητα εξασφαλίζει ότι ένα πείραμα διεξάγεται αυστηρά και συστηματικά
- Τα εσωτερικά έγκυρα πειράματα είναι πιθανότερο να παράγουν αποτελέσματα που μπορούν να γενικευτούν σε ευρύτερους πληθυσμούς ή πλαίσια.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Στρατηγικές για την ενίσχυση της εσωτερικής εγκυρότητας στον πειραματικό σχεδιασμό

- Τυχαία ανάθεση
- Ομάδες ελέγχου
- Εξισορρόπηση
- Τυποποιημένες διαδικασίες
- Τυφλή αξιολόγηση
- Πιλοτικές δοκιμές
- Προσεκτική μέτρηση
- Τυχαία δειγματοληψία
- κ.λπ.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Εξωτερική εγκυρότητα

- Η **εξωτερική εγκυρότητα** αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο τα αποτελέσματα μιας ερευνητικής μελέτης μπορούν να γενικευτούν ή να εφαρμοστούν σε περιβάλλοντα, πληθυσμούς, χρόνους και καταστάσεις πέραν των ειδικών συνθηκών της μελέτης.
- Στην περίπτωση αυτή τα αποτελέσματα θα μπορούσαν
 - να εφαρμοστούν σε πραγματικές καταστάσεις
 - Να ενημερώσουν για πολιτικές αποφάσεις και πρακτικές παρεμβάσεις
 - να ενσωματωθούν στις υπάρχουσες θεωρίες και μοντέλα
- Η εξισορρόπηση της εσωτερικής και της εξωτερικής εγκυρότητας μπορεί να αποτελέσει πρόκληση, διότι μερικές φορές ανταγωνίζονται η μία την άλλη.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Συγχυτικές μεταβλητές

- Οι **συγχυτικές μεταβλητές** είναι μεταβλητές που δεν αποτελούν το κύριο αντικείμενο της μελέτης, αλλά μπορούν να επηρεάσουν την εξαρτημένη μεταβλητή και να οδηγήσουν σε εσφαλμένα συμπεράσματα σχετικά με τη σχέση μεταξύ των ανεξάρτητων και των εξαρτημένων μεταβλητών.
- Ο προσδιορισμός και ο έλεγχος των συγχυτικών μεταβλητών είναι απαραίτητος για τη διασφάλιση της εσωτερικής εγκυρότητας μιας μελέτης:
 - Πριν από τη διεξαγωγή μιας μελέτης, σχεδιάστε και λάβετε υπόψη πιθανές συγχυτικές μεταβλητές που ενδέχεται να επηρεάσουν τα αποτελέσματα
 - Η τυχαία ανάθεση μπορεί να βοηθήσει στην ομοιόμορφη κατανομή των πιθανών συγχυτικών μεταβλητών στις πειραματικές ομάδες, μειώνοντας τον αντίκτυπό τους στην εξαρτημένη μεταβλητή.
 - Χρήση στατιστικών τεχνικών για τον στατιστικό έλεγχο της επιρροής των συγχυτικών μεταβλητών.
 - Διατήρηση της συνέπειας των πειραματικών συνθηκών
 - Χρήση τυποποιημένων διαδικασιών
 - Συμπεριλάβετε πρόσθετα μέτρα για την αξιολόγηση της επιρροής πιθανών συγχυτικών μεταβλητών.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Επίδραση των συγχυτικών μεταβλητών στα αποτελέσματα της έρευνας

- Λανθασμένη κατανομή των αποτελεσμάτων
- Μειωμένη εσωτερική εγκυρότητα
- Ασυνεπή ευρήματα
- Μειωμένη γενικευσιμότητα
- Άκυρα συμπεράσματα

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Εξισορρόπηση

- Η **εξισορρόπηση** είναι μια τεχνική που χρησιμοποιείται στον πειραματικό σχεδιασμό για τον έλεγχο και την αποφυγή φαινομένων σειράς ή αλληλουχίας.
- Οι **επιδράσεις της σειράς** εμφανίζονται όταν η σειρά με την οποία οι συμμετέχοντες βιώνουν διαφορετικές πειραματικές συνθήκες ή θεραπείες επηρεάζει συστηματικά τα αποτελέσματα - επαναλαμβανόμενες μετρήσεις
- Η εξισορρόπηση περιλαμβάνει τη διαφοροποίηση της σειράς παρουσίασης των συνθηκών μεταξύ των συμμετεχόντων, ώστε να διασφαλιστεί ότι ο πιθανός αντίκτυπος των επιδράσεων της σειράς κατανέμεται ομοιόμορφα.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Εξισορρόπηση

- Για να αποφύγουν τις επιδράσεις της σειράς σε ερευνητικούς σχεδιασμούς επαναλαμβανόμενων μετρήσεων, οι ερευνητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν διάφορες τεχνικές εξισορρόπησης:
 - Πλήρης εξισορρόπηση
 - Μερική εξισορρόπηση
 - Τυχαία ανάθεση της σειράς των συνθηκών για κάθε συμμετέχοντα
 - Αποκλεισμένα σχέδια

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Οιονεί πειραματικός σχεδιασμός

- **Ο οιονεί πειραματικός σχεδιασμός** είναι μια ερευνητική προσέγγιση που βρίσκεται μεταξύ του πειραματικού σχεδιασμού και της μη πειραματικής έρευνας ή της έρευνας παρατήρησης.
- Στα οιονεί πειράματα, οι ερευνητές δεν έχουν πλήρη έλεγχο του χειρισμού της ανεξάρτητης μεταβλητής, γεγονός που καθιστά δύσκολη την οριστική διαπίστωση της αιτιότητας.
- οι οιονεί πειραματικοί σχεδιασμοί είναι πολύτιμοι σε περιπτώσεις όπου τα πραγματικά πειράματα δεν είναι εφικτά ή δεοντολογικά αποδεκτά

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Διαφορές μεταξύ πειραματικού και οιονεί πειραματικού σχεδιασμού

Πειραματικός σχεδιασμός

- Τυχαία ανάθεση
- Πλήρης χειραγώγηση της ανεξάρτητης μεταβλητής
- Καταλληλότερη για την εξακρίβωση της αιτιότητας
- Ενισχύουν τη δυνατότητα γενίκευσης όταν είναι κατάλληλα σχεδιασμένες.

Οιονεί πειραματικός σχεδιασμός

- Μη τυχαία ανάθεση
- Δεν μπορεί να χειριστεί πλήρως την ανεξάρτητη μεταβλητή
- Μπορεί να έχει περιορισμούς στην υποβολή αιτιωδών ισχυρισμών
- Μπορεί να έχει περιορισμούς όσον αφορά τη γενίκευση

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Between-Subjects Design

- **Σχεδιασμός μεταξύ υποκειμένων** → διαφορετικές ομάδες συμμετεχόντων εκτίθενται σε διαφορετικά επίπεδα της ανεξάρτητης μεταβλητής
- **Πλεονεκτήματα**
 - **Ελαχιστοποιεί την επίδραση της σειράς**
 - **Ελαχιστοποιεί την επίδραση της εξάσκησης**
 - **Ευκολότερη εφαρμογή**
 - **Αποφεύγει την κόπωση των συμμετεχόντων**
- **Μειονεκτήματα**
 - **Μεγαλύτερα μεγέθη δείγματος**
 - **Ατομικές διαφορές**
 - **Μειωμένη στατιστική ισχύς**
 - **Δεν μπορεί να εκτιμηθεί η ατομική αλλαγή**

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Within-Subjects Design

- Σχεδιασμός εντός των υποκειμένων → η ίδια ομάδα συμμετεχόντων εκτίθεται σε όλα τα επίπεδα της ανεξάρτητης μεταβλητής, επιτρέποντας την άμεση σύγκριση διαφορετικών συνθηκών εντός των ίδιων ατόμων
- Πλεονεκτήματα
 - Αυξημένη στατιστική ισχύς
 - Έλεγχος των ατομικών διαφορών
 - Μπορεί να αξιολογήσει την ατομική αλλαγή
 - Μικρότερο μέγεθος δείγματος
- Μειονεκτήματα
 - Επίδραση της σειράς
 - Κόπωση και πλήξη
 - Επίδραση κοόρτης

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Πειραματικός σχεδιασμός στην πράξη

- Μελέτες περιπτώσεων που απεικονίζουν πώς εφαρμόζονται οι αρχές πειραματικού σχεδιασμού σε πραγματικά ερευνητικά σενάρια.
- Ομαδική συζήτηση σχετικά με τις προκλήσεις του πειραματικού σχεδιασμού.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Προκλήσεις κατά την επιλογή πειραματικού σχεδιασμού

- Μερικές από τις βασικές προκλήσεις:
- Πρακτικοί περιορισμοί, όπως ο χρόνος, ο προϋπολογισμός και η διαθεσιμότητα των συμμετεχόντων ή του εξοπλισμού
- Δεοντολογικές κατευθυντήριες γραμμές
- Οι ερευνητές μπορούν να εξισορροπήσουν την ανάγκη για εσωτερική εγκυρότητα με την εξωτερική
- Οι διάφοροι σχεδιασμοί προσφέρουν διαφορετικά επίπεδα ελέγχου των εξωγενών μεταβλητών
- Μέγεθος δείγματος
- Διαθεσιμότητα εξοπλισμού και τεχνολογίας
- Μεροληψία ερευνητή, μεροληψία επιβεβαίωσης;

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Μέθοδοι έρευνας

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

ΠΟΣΟΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Η διαδικασία διεξαγωγής μιας ποσοτικής κοινωνικής έρευνας ακολουθεί δύο διακριτά στάδια.

- 1) Το στάδιο **σχεδιασμού**, διατυπώνονται οι σκοποί της έρευνας και προσδιορίζονται τα ζητούμενα βάσει υποθέσεων εργασίας, ακολούθως δε επιλέγεται η μέθοδος πραγματοποίησης της και σχεδιάζεται η βήμα προς βήμα υλοποίησή της.
- 2) Το στάδιο **υλοποίησης**, συλλέγονται τα απαραίτητα στοιχεία, ακολουθεί η επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων που προκύπτουν και γίνεται η σύνθεσή τους και διατύπωση των σχετικών συμπερασμάτων

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

1. Σχεδιασμός της Έρευνας

- Βασικές υποθέσεις εργασίας
- 1.1. Κατάρτιση Ερωτηματολογίων
- Στις ποσοτικές έρευνες χρησιμοποιείται ευρύτατα η συμπλήρωση ερωτηματολογίων, στα οποία αποτυπώνεται το περιεχόμενο των προσωπικών συνεντεύξεων που λαμβάνονται επί τούτου.

Κατάστρωση ερωτηματολογίου από τον ερευνητή, ο οποίος αναλαμβάνει:

- α) Να μετατρέψει τους σκοπούς που επιδιώκει η έρευνα σε επί μέρους ερωτήσεις.
- β) Να προσαρμόσει το ερωτηματολόγιο στα πρόσωπα με τα οποία θα γίνει η συνέντευξη.
- γ) Να ενημερώσει τους συνεντευκτές γι' αυτά έτσι ώστε να μπορέσουν να εκθέσουν με σαφήνεια τις ερωτήσεις στα πρόσωπα που θα υποβληθούν στη συνέντευξη και να προδιαθέσει το ερωτώμενο πρόσωπο να μεταδώσει αυθόρμητα τις πληροφορίες που περιμένουν από αυτό

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Οι μορφές συνέντευξης που χρησιμοποιούνται στις ποσοτικές έρευνες διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες, που είναι:

- **Η δομημένη συνέντευξη.**

Με τον όρο αυτό εννοούμε τη συνέντευξη εκείνη όπου ο ερωτώμενος προτρέπεται στο να απαντήσει σε μια σειρά ερωτήσεων που ο αριθμός, η σειρά και το περιεχόμενο προκαθορίζεται από το έντυπο της συνέντευξης. Οι απαντήσεις καταγράφονται ή λέξη προς λέξη ή κωδικοποιημένες.

- **Η εντοπισμένη συνέντευξη (FOCUSED INTERVIEW),**

Ο συνεντευκτής θέτει το γενικό πλαίσιο και εντοπίζει τα σημεία ιδιαίτερου ενδιαφέροντος, ούτως ώστε εκεί να εστιασθεί η ανάπτυξη του θέματος (ημι-κατευθυνόμενη συνέντευξη). Η τεχνική αυτή χρησιμοποιείται κυρίως σε πληροφοριοδότες - κλειδιά, για τους οποίους εκ των προτέρων θεωρούμε πως έχουν ιδιαίτερη γνώση επί του διερευνώμενου θέματος.

Μετά την κατάστρωση του κατάλληλου ερωτηματολογίου, γίνεται «**πιλοτική έρευνα**» (προ - έρευνα) για να προσδιορισθεί η λειτουργικότητα του ερωτηματολογίου και να διαμορφωθεί οριστικά η δομή του. Κατ' αυτή την διαδικασία, σ' ένα βαθμό γίνεται χρήση των τεχνικών της ποιοτικής προσέγγισης.

Εν συνεχεία ακολουθεί η **επιλογή δείγματος** από το σύνολο του πληθυσμού, στο οποίο θα πραγματοποιηθεί η επιτόπια έρευνα με τη διεξαγωγή συνεντεύξεων μέσω ερωτηματολογίων.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2021-2027
Πρόγραμμα Ανάπτυξη για Όλους

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Δειγματοληψία

- **Συστηματική Δειγματοληψία**
- **Δειγματοληψία κατά στρώματα**
- (η γεωγραφική θέση (περιφέρεια)
- το είδος του οικισμού (αστικός, ημιαστικός, αγροτικός)
- το φύλο
- οι ηλικιακές ομάδες
- η κατάσταση απασχόλησης (εργαζόμενοι ή άνεργοι)

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

2. Υλοποίηση της Έρευνας

- 2.1. Διεξαγωγή Επιτόπιας Έρευνας

Στην εμπειρική έρευνα η παρουσίαση της **δημογραφικής δομής** του ερευνώμενου πληθυσμού αποτελεί βασική αρχή, διότι τα δημογραφικά χαρακτηριστικά είναι οι βασικές ανεξάρτητες μεταβλητές με τις οποίες, συσχετιζόμενες οι στάσεις και αντιδράσεις των ερωτώμενων ως προς το ερευνώμενο αντικείμενο, καταδεικνύουν την ύπαρξη ή μη κάποιας εξάρτησης από αυτές.

- Βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά είναι:
- Φύλο
- Ηλικία
- Επίπεδο εκπαίδευσης
- Απασχόληση (επάγγελμα, κλάδος οικ/κής δραστ/τας, θέση στο επάγγελμα)
- Οικογενειακή κατάσταση
- Αριθμός παιδιών
- Αριθμός μελών νοικοκυριού και σχέση με τον ερωτώμενο.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

2. Υλοποίηση της Έρευνας

2.2. Επεξεργασία Δεδομένων

Η φάση της επεξεργασίας αποτελείται από τα εξής διακεκριμένα στάδια:

- έλεγχος
- κωδικογράφηση
- μηχανογραφική επεξεργασία

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Έλεγχος

- Ο έλεγχος φυσικά πρέπει να ασκείται σε όλη τη διάρκεια της έρευνας, για κάθε δραστηριότητα: έλεγχος της σωστής διατύπωσης των στόχων της έρευνας στο ερωτηματολόγιο, έλεγχος στη σωστή εκτύπωση των εντύπων, έλεγχος στην επιλογή των συνεντευκτών.
- Ο κυρίως όμως έλεγχος αφορά την ορθή συμπλήρωση και την τήρηση των κανόνων δειγματοληψίας.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Κωδικογράφηση

- Με τον όρο κωδικογράφηση εννοούμε την μετατροπή των απαντήσεων σε αριθμούς ή σύμβολα, δηλαδή το ποιοτικό στοιχείο (ολόκληρες φράσεις, ένα όνομα, μια κατάφαση ή άρνηση κλπ) σε ποσοτικό ή ποιοτικό-συμβολικό. Φυσικά η απάντηση μπορεί να έχει ένα ήδη αριθμό, οπότε δεν χρειάζεται μετατροπή.
- Η κωδικογράφηση, λοιπόν μετατρέπει τις απαντήσεις σε μορφή κατάλληλη για μηχανογραφική επεξεργασία.
Η κωδικογράφηση μπορεί να προετοιμασθεί (κατά μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό) στη φάση του σχεδιασμού, με την κωδικοποίηση των προβλεπομένων απαντήσεων.
- Με κωδικοποίηση εννοούμε την πρόβλεψη των δυνατών κατηγοριών απάντησης σε κάθε ερώτηση.
Σ' αυτήν την περίπτωση οι απαντήσεις είναι προκωδικογραφημένες και οι ερωτήσεις χαρακτηρίζονται «κλειστές» ενώ αντίθετα στις «ανοιχτές» ερωτήσεις δεν υπάρχει πρόβλεψη απάντησης (δεν είναι προκωδικογραφημένες). Τότε, εκ των υστέρων, οι απαντήσεις ομαδοποιούνται κατά κατηγορίες, χαρακτηρίζονται με κωδικούς οι ομάδες απαντήσεων και κωδικονοούνται.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

- Εισαγωγή Στοιχείων στον Ηλεκτρονικό Υπολογιστή Η/Υ
- Στατιστική Επεξεργασία των Δεδομένων

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Στατιστική Επεξεργασία των Δεδομένων

Συχνότητες

- Στις συχνότητες βλέπουμε με μια πρώτη ματιά το πως κατανέμονται τα δεδομένα μας. Είναι κατάλληλες για ορισμένο τύπο στοιχείων. Κυρίως όταν τα στοιχεία είναι ομαδοποιημένα σε λίγες μεγάλες κατηγορίες π.χ. για το φύλο των καθηγητών (τόσοι άνδρες, τόσες γυναίκες), για την Ομάδα Ηλικιών. Δεν είναι κατάλληλες για στοιχεία που έχουν μια συνεχή σειρά π.χ. το έτος γέννησης κάθε καθηγητή.

Πινακοποίηση

- Οι πιο απλές διασταυρώσεις μεταξύ δύο ή περισσότερων μεταβλητών παρουσιάζονται συνήθως με τη μορφή πινάκων, όπου στον οριζόντιο άξονα είναι η μια μεταβλητή και στον κάθετο η άλλη. Και σε αυτήν την περίπτωση η διασταύρωση έχει νόημα όταν οι μεταβλητές είναι ομαδοποιημένες σε λίγες κατηγορίες.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Στατιστική Επεξεργασία των Δεδομένων

Παλινδρόμηση

- Η διαδικασία αυτή εκτιμά την σχέση μεταξύ δύο μεταβλητών. Αν συσχετίσουμε π.χ. την μεταβλητή «μισθό» με τη μεταβλητή «χρόνια προϋπηρεσίας» ενός καθηγητή είναι πολύ πιθανόν να βρούμε ότι υπάρχει μια πολύ ισχυρή θετική σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών (δηλ. ο μισθός να αυξάνει με τα χρόνια προϋπηρεσίας). Τη διαδικασία αυτή μπορεί να θέλουμε να την εφαρμόσουμε για να ελέγξουμε το κατά πόσο σχετίζεται η απόδοση ενός μαθητή με το μορφωτικό επίπεδο των γονιών του κτλ.

Γραφικά και Διαγράμματα

- Μια εικόνα μιλά όσο χίλιες λέξεις και μια από τις απαραίτητες πλέον λειτουργίες των Στατιστικών Πακέτων είναι η δημιουργία γραφικών. Η γραφική απεικόνιση των στοιχείων είναι ένα βοηθητικό μέσο για την συναγωγή γενικών συμπερασμάτων από πίνακες που μπορεί να είναι πολύ πολύπλοκοι. Τα συνηθέστερα γραφικά που χρησιμοποιούμε είναι το διάγραμμα, οι στήλες και οι πίτες.

Το γραμμικό διάγραμμα χρησιμοποιείται συνήθως για μη ομαδοποιημένα στοιχεία, οι στήλες για δεδομένα που είναι ομαδοποιημένα σε αρκετές κατηγορίες, ενώ οι πίτες για δεδομένα ομαδοποιημένα σε πολύ λίγες κατηγορίες.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Προσεγγίσεις στην έρευνα

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

1. Έρευνα-δράση

- Μια επιτόπια διαδικασία, σχεδιασμένη για να διαπραγματευτεί ένα συγκεκριμένο ζήτημα που υφίσταται σε μια άμεση κατάσταση
- Είναι κατάλληλη για οποιοδήποτε αντικείμενο όταν απαιτείται συγκεκριμένη γνώση για ένα ειδικό πρόβλημα σε μια ειδική κατάσταση, ή όταν εγκαινιάζεται μια νέα προσέγγιση σ' ένα υπάρχον σύστημα.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

2. Μελέτη περίπτωσης

- Δίνει την ευκαιρία να μελετηθεί σε βάθος μια πλευρά ενός προβλήματος σε περιορισμένη χρονική έκταση.
- Μια ολόκληρη οικογένεια μεθόδων έρευνας που έχουν ως κοινό σημείο τον εστιασμό της προσοχής στη συλλογή πληροφοριών γύρω από ένα φαινόμενο ή συμβάν.
- Πλεονέκτημα: η αφοσίωση σε ένα συγκεκριμένο περιστατικό ή κατάσταση.
- Πρόβλημα αντιπροσωπευτικότητας.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

3. Εθνογραφική μορφή

- Για την μελέτη σε βάθος μιας κοινωνίας, ή μιας πλευράς της κοινωνίας, του πολιτισμού ή κάποιας ομάδας.
- Συμμετοχική παρατήρηση: δίνει τη δυνατότητα στους ερευνητές να μοιράζονται όσο είναι δυνατό τις ίδιες εμπειρίες με τα υποκείμενα ώστε να κατανοούν καλύτερα τον τρόπο δράσης τους.
- Πρόβλημα αντιπροσωπευτικότητας.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

4. Δημοσκοπήσεις

- Στόχος: να συγκεντρώσουν πληροφορίες, οι οποίες μπορούν να αναλυθούν, να οδηγήσουν στην εξαγωγή προτύπων και τη διεξαγωγή συμπερασμάτων.
- Πρέπει να εξασφαλιστεί η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος
- Ίδιες ερωτήσεις κάτω από ίδιες συνθήκες.
- Σπάνια βρίσκουν αιτιώδεις σχέσεις

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

5. Η πειραματική μέθοδος της έρευνας

- Πειραματική ομάδα-θεραπεία
- Ομάδα ελέγχου-όχι θεραπεία
- Οποιαδήποτε διαφορά ανάμεσα στις δύο ομάδες θα πρέπει να οφείλεται στη διαφορά της θεραπείας.
- Συμπεράσματα γύρω από τις αιτίες και τα αποτελέσματα εάν τα σχέδια του πειράματος είναι σωστά.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Τύποι μεταβλητών

- Κατηγορικές μεταβλητές
- Διατεταγμένες ή διαβαθμιζόμενες μεταβλητές
- Ποσοτικές μεταβλητές
 - Διακριτές μεταβλητές
 - Συνεχείς μεταβλητές

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Κατηγορικές μεταβλητές

- Κατηγορικές (categorical ή nominal variables) είναι οι μεταβλητές οι οποίες δεν αντιστοιχούν σε μετρήσιμα μεγέθη, αλλά απλά κατηγοριοποιούν τα στοιχεία ενός πληθυσμού σε ομάδες σαφώς διαφοροποιημένες μεταξύ τους. Στις κατηγορικές μεταβλητές, οι επιμέρους κατηγορίες (ή ομάδες) που ορίζονται, δεν εμπερικλείουν την έννοια της διάταξης. Η πλέον απλή περίπτωση κατηγορικών μεταβλητών είναι εκείνες οι οποίες περιλαμβάνουν δύο μόνο κατηγορίες π.χ. το φύλο (άνδρας, γυναίκα). Οι μεταβλητές αυτές ονομάζονται δίτιμες (binary) ή διχοτομικές (dichotomous).

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

- Η χρήση αριθμητικής κωδικοποίησης στις κατηγορικές μεταβλητές π.χ. 1=έγγαμος/η, 2=άγαμος/η, 3=διαζευγμένος/η, 4=χήρος/α, μόνο ως δυνατότητα ταυτοποίησης των κατηγοριών τους μπορεί να χρησιμοποιηθεί (ως ένα είδος ετικέτας δηλαδή). Σε καμία περίπτωση δεν είναι δυνατόν να ορισθούν επάνω σε αυτές τις τιμές αριθμητικές πράξεις.
- Εξαίρεση αποτελεί η κωδικοποίηση 0 και 1 για τις δίτιμες μεταβλητές. Σε μια τέτοια περίπτωση, το άθροισμα των αριθμητικών τιμών της μεταβλητής, ορίζει τον αριθμό των παρατηρήσεων που έχουν κατηγοριοποιηθεί με τον αριθμό 1, ενώ ο αριθμητικός μέσος δίνει την αναλογία των παρατηρήσεων που έχουν την τιμή 1 στο σύνολο των παρατηρήσεων.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Διατεταγμένες ή διαβαθμιζόμενες μεταβλητές

- Διατεταγμένες (ordinal variables) είναι οι κατηγορικές μεταβλητές, των οποίων οι κατηγορίες ορίζονται βάσει μιας σχέσης διάταξης που υφίσταται μεταξύ τους. Π.χ. σε μια έρευνα αγοράς, η ικανοποίηση που εκφράζει ένας καταναλωτής ως προς ένα αλιευτικό προϊόν, μπορεί να δοθεί με μία σειρά απαντήσεων του είδους: 'πολύ ικανοποιημένος', 'ικανοποιημένος', 'ουδέτερος', 'δυσανεστημένος', 'πολύ δυσανεστημένος'. Αυτός ο τρόπος διαφοροποίησης των απαντήσεων, ουσιαστικά κατηγοριοποιεί τα άτομα σε πέντε ομάδες, διατεταγμένες ως προς το βαθμό ικανοποίησής τους.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

- Η διάταξη που υφίσταται στο προηγούμενο παράδειγμα, προσδιορίζει μόνο, αν η ικανοποίηση που εκφράζουν τα άτομα της μιας ομάδας είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη από την ικανοποίηση των ατόμων μιας άλλης. Η διαφορά (ή απόσταση) του βαθμού ικανοποίησης από τη μία ομάδα στην άλλη, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι ίδια μεταξύ όλων των ομάδων.
- Π.χ., η διαφορά ικανοποίησης μεταξύ των ατόμων που δηλώνουν 'ικανοποιημένοι' και 'πολύ ικανοποιημένοι', δεν είναι απαραίτητα ίδια με αυτή που υπάρχει μεταξύ των ατόμων που δηλώνουν 'ουδέτεροι' ή 'ικανοποιημένοι' .

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

- Λόγω των διαφορετικών αποστάσεων που υφίστανται μεταξύ των βαθμίδων μιας διατεταγμένης μεταβλητής, η χρήση αριθμητικής κωδικοποίησης σε αυτές (π.χ. στο προηγούμενο παράδειγμα η κωδικοποίηση από 0 = πολύ δυσαρεστημένος μέχρι 4 = πολύ ικανοποιημένος) δεν επιτρέπει κατά κανόνα τον ορισμό αριθμητικών πράξεων επ' αυτών.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ποσοτικές μεταβλητές

- Ποσοτικές (quantitative variables) είναι οι μεταβλητές οι οποίες αντιστοιχούν σε μεγέθη τα οποία μπορούν να μετρηθούν, όπως το βάρος, το μήκος, το εισόδημα, η πυκνότητα μιας ουσίας στο αίμα κλπ. Οι ποσοτικές μεταβλητές ανάλογα με τις δυνατές τιμές που μπορούν να πάρουν, διακρίνονται σε δύο κατηγορίες. Στις διακριτές (discrete variables) ή ασυνεχείς μεταβλητές (discontinuous variables) και στις συνεχείς μεταβλητές (continuous variables).

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Διακριτές μεταβλητές

- Οι διακριτές μεταβλητές παίρνουν τιμές πεπερασμένου πλήθους, συνήθως ακέραιες, χωρίς να έχουν τη δυνατότητα να πάρουν μεταξύ αυτών των τιμών άλλες ενδιάμεσες. Η αριθμητική έκφραση αυτών των μεταβλητών απορρέει ευθέως από την τιμή του μεγέθους στο οποίο αναφέρονται. Η πλέον συνήθης περίπτωση διακριτών μεταβλητών είναι αυτές που απαριθμούν τα στοιχεία ενός συνόλου.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

- Στις διακριτές μεταβλητές ισχύει η σχέση της διάταξης των επιμέρους τιμών τους, ενώ επιπλέον είναι αριθμητικά συγκρίσιμες οι διαφορές μεταξύ αυτών των τιμών. Για παράδειγμα η διαφορά μεγέθους δύο οικογενειών με τρία και τέσσερα μέλη είναι ίση με τη διαφορά μεγέθους δύο οικογενειών με πέντε και έξι μέλη.
- Λόγω της δυνατότητας σύγκρισης των διαφορών των επιμέρους τιμών μίας διακριτής μεταβλητής, οποιαδήποτε αριθμητική πράξη έχει νόημα να ορισθεί επ' αυτών.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Συνεχείς μεταβλητές

- Οι συνεχείς μεταβλητές μπορούν να πάρουν οποιαδήποτε τιμή σε όλο το εύρος των πραγματικών αριθμών, ενώ η διαφορά μεταξύ δύο δυνατών τιμών τους μπορεί να είναι απεριόριστα μικρή.
Παραδείγματα συνεχών μεταβλητών είναι ο χρόνος, η θερμοκρασία, η συγκέντρωση ενός ρύπου στην ατμόσφαιρα, η πυκνότητα μίας ουσίας στον ορό του αίματος κλπ.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

- Ο μοναδικός περιοριστικός παράγοντας για τις δυνατές τιμές μιας συνεχούς μεταβλητής, είναι η ακρίβεια της μέτρησης. Θεωρητικά, όσο πιο ακριβές είναι το όργανο με το οποίο μετράται μια συνεχής μεταβλητή, τόσο περισσότερες είναι οι τιμές που αυτή μπορεί να πάρει. Συνήθως, ο χειρισμός μιας συνεχούς μεταβλητής καταλήγει στον υπολογισμό των τιμών της με τρόπο προσεγγιστικό
- Στις συνεχείς μεταβλητές ορίζεται σχέση διατάξεως μεταξύ των επιμέρους τιμών τους, ενώ και οι αποστάσεις μεταξύ αυτών των τιμών είναι συγκρίσιμες από αριθμητικής απόψεως. Επομένως όλες οι γνωστές αριθμητικές πράξεις ορίζονται επ' αυτών .

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Μεταβλητές αναλογίας και μεταβλητές διαστήματος

- Ένα δεύτερο σχήμα ταξινόμησης των μεταβλητών διατηρεί στην κατηγοριοποίησή του τους δύο πρώτους τύπους, ενώ στη θέση των ποσοτικών μεταβλητών ορίζει τις μεταβλητές αναλογίας και τις μεταβλητές διαστήματος .
- Κατηγορικές μεταβλητές
- Διατεταγμένες μεταβλητές
- Ποσοτικές μεταβλητές

Μεταβλητές αναλογίας

Μεταβλητές διαστήματος

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

- Οι μεταβλητές αναλογίας (ratio scale variables) ορίζονται βάση μίας κλίμακας τιμών που ικανοποιεί τα ακόλουθα κριτήρια :
- Οι τιμές της κλίμακας μπορούν να διαταχθούν.
- Το διάστημα μεταξύ δύο διαδοχικών τιμών της κλίμακας είναι σταθερού μεγέθους.
- Υπάρχει το σημείο μηδέν στη κλίμακα και από φυσικής απόψεως είναι απόλυτα ερμηνεύσιμο και όχι συμβατικά οριζόμενο. Η ύπαρξη και η αριθμητική ερμηνεία του σημείου μηδέν δίνει τη δυνατότητα να ορίζεται από αριθμητικής απόψεως και ο λόγος μεταξύ δύο τιμών της κλίμακας .

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

- Παραδείγματα μεταβλητών αναλογίας είναι το βάρος, το μήκος, το εισόδημα, η πυκνότητα μιας ουσίας στο αίμα, ο αριθμός των μελών μιας οικογένειας κλπ. Δηλαδή, με βάση το προηγούμενο σχήμα ταξινόμησης, ποσοτικές μεταβλητές τόσο διακριτές όσο και συνεχείς.
- Π.χ. η διαφορά δύο ατόμων ύψους 175 και 176 cm, είναι ίση με τη διαφορά δύο ατόμων ύψους 163 και 164 cm, ενώ το ύψος ενός ατόμου 180 cm (ή 70,8 ιντσών) είναι το διπλάσιο ενός ατόμου ύψους 90 cm (ή 35,4 ιντσών) . Δηλαδή για το ύψος πληρούνται και οι τρεις προϋποθέσεις που αναφέραμε : • (i) η διάταξη των τιμών του, (ii) η σταθερότητα της διαφοράς μεταξύ δύο διαδοχικών τιμών του και (iii) η αριθμητική ερμηνεία του λόγου δύο οποιονδήποτε τιμών του

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

- Οι μεταβλητές διαστήματος (interval scale variables), διαφοροποιούνται σε σχέση με τις μεταβλητές αναλογίας, μόνο ως προς το τρίτο κριτήριο που αναφέρθηκε.
- Ικανοποιούν δηλαδή τα κριτήρια (i) και (ii), αλλά το σημείο μηδέν στη κλίμακά τους, είναι συμβατικά οριζόμενο και, επομένως, δεν είναι αριθμητικά ερμηνεύσιμες οι αναλογίες που ορίζονται από τις επιμέρους τιμές τους. Το πιο αντιπροσωπευτικό παράδειγμα μεταβλητής του είδους είναι η θερμοκρασία.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

- Δύο θερμοκρασίες π.χ. μετρούμενες ταυτόχρονα σε βαθμούς της κλίμακας Κελσίου και Φαρενάϊτ παίρνουν τιμές 20oC (68oF) και 25oC (77oF), διαφέρουν δηλαδή κατά 5 oC ή 9 oF, όσο ακριβώς διαφέρουν μεταξύ τους και οι θερμοκρασίες 5 oC (41oF) και 10oC (50oF). Δεν μπορούμε όμως να ισχυριστούμε ότι η θερμοκρασία των 40oC (104oF) είναι δύο φορές θερμότερη από ότι η θερμοκρασία των 20oC (68oF), διότι όπως είναι προφανές η αναλογία των θερμοκρασιών $40oC / 20oC = 2$ ανατρέπεται όταν οι ίδιες θερμοκρασίες εκφραστούν σε βαθμούς Φαρενάϊτ $104oF / 68oF = 1,53$.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

- Ο λόγος είναι ότι το σημείο μηδέν και στις δύο κλίμακες είναι συμβατικά οριζόμενο. Το σημείο 0 δηλαδή, και στις δύο κλίμακες (οC και οF), δεν ορίζει την πλήρη απουσία θερμότητας, αλλά τη θερμότητα που αντιστοιχεί σε ένα συγκεκριμένο φυσικό φαινόμενο (την πήξη του ύδατος).

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

- Τα δύο σχήματα ταξινόμησης των μεταβλητών που αναφέρθηκαν, διαφοροποιούνται ουσιαστικά μόνο ως προς τον τρόπο που το κάθε ένα από αυτά ορίζει τις ποσοτικές μεταβλητές. Ο προσδιορισμός των κατηγορικών και των διατεταγμένων μεταβλητών είναι ουσιαστικά ο ίδιος και στα δύο σχήματα.
- Από απόψεως πάντως χειρισμού των δεδομένων κατά την ανάλυσή τους, μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η γενική διάκριση των μεταβλητών σε κατηγορικές, διατεταγμένες και ποσοτικές.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Στατιστικές αναλύσεις

Περιγραφική Στατιστική

- Το γνωστικό αντικείμενο της Στατιστικής αποτελείται από δύο διαφορετικά θεματικά πεδία: την περιγραφική στατιστική και την επαγωγική στατιστική.
- Η περιγραφική στατιστική στοχεύει στη σύνοψη και την εμπειριστατωμένη περιγραφή αριθμητικών δεδομένων, με απώτερο σκοπό την απλούστερη παρουσίαση και την ευκολότερη κατανόηση τους. Τα δεδομένα αυτά μπορεί να προέρχονται είτε από το πλήρες σύνολο των στοιχείων ενός πληθυσμού είτε από ένα δείγμα αυτού.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Επαγωγική Στατιστική

- Αν τα δεδομένα προέρχονται από ένα δείγμα του πληθυσμού, η εγκυρότητα των συμπερασμάτων της περιγραφικής στατιστικής περιορίζεται μόνο στα στοιχεία του δείγματος, και εναπομένει πάντα προς διερεύνηση, το ενδεχόμενο να μπορούν να γενικευθούν και για το σύνολο του πληθυσμού.
- Αυτή η δεύτερη διαδικασία, η επαγωγή δηλαδή των συμπερασμάτων που αφορούν το δείγμα, από το δείγμα στον πληθυσμό, αποτελεί το αντικείμενο της επαγωγικής στατιστικής.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Τεχνικές σύνοψης και περιγραφής αριθμητικών δεδομένων

- Η σύνοψη και η περιγραφή αριθμητικών δεδομένων στην Περιγραφική Στατιστική γίνεται με τη βοήθεια:
 - Των πινάκων συχνοτήτων
 - Των διαγραμμάτων
 - Των περιγραφικών στατιστικών μέτρων

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Είδη στατιστικών αναλύσεων

Περιγραφική στατιστική

- Μονομεταβλητές αναλύσεις

Επαγωγική στατιστική

- Διμεταβλητές αναλύσεις (πχ. T-test, ANOVA, Correlation)
- Πολυμεταβλητές αναλύσεις (πχ. Regression Analysis)

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Εργαστήριο Ποσοτικής Έρευνας με παραδείγματα αναλύσεων και ερμηνείας αποτελεσμάτων

- <https://www.youtube.com/@psychologyresearchhub5961>

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Επιλογή Θέματος

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

1. Σχεδιάστε έναν σύντομο κατάλογο θεμάτων

- Συμβουλευτείτε τους καταλόγους της βιβλιοθήκης, τους συναδέλφους και τους φοιτητές

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

2. Επιλέξετε ένα θέμα για έρευνα

- Συζητήστε πιθανές εκβάσεις με τον επόπτη σας και αποφασίστε ποιο θα είναι το σημείο εμφάνισης της μελέτης σας.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

3. Προσδιορίστε τον ακριβή κεντρικό στόχο της μελέτης

- Σχεδιάστε έναν κατάλογο «πρώτης σημασίας» ερωτήσεων και υποβάλετε κάθε μία σε αυστηρό έλεγχο.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

4. Αποφασίστε για τους στόχους της μελέτης και διατυπώστε μια υπόθεση

- Σκεφτείτε προσεκτικά τι αξίζει και τι όχι να διερευνηθεί

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

5. Δομήστε μια αρχική, γενική περιγραφή του ερευνητικού σχεδιασμού σας.

- Καταγράψτε τους στόχους ή τους σκοπούς της έρευνας, τις προτάσεις σας για τη διερεύνηση πιθανών ερευνητικών μεθόδων, και τη βιβλιογραφία που θα πρέπει να συμβουλευτείτε. Συμβουλευτείτε τον επιβλέποντά σας.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Στάδια επιστημονικής έρευνας

- Επιλογή και διατύπωση του ερευνητικού προβλήματος
- Σχεδιασμός της ερευνητικής διαδικασίας για την εξασφάλιση του εμπειρικού υλικού
- Εκτέλεση του ερευνητικού σχεδίου: Συλλογή των δεδομένων
- Ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων
- Συγγραφή της επιστημονικής μελέτης

Τα στάδια της ερευνητικής διαδικασίας είναι αλληλοκαθοριζόμενα

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Σημειώσεις/Παραπομπές

- Κάνετε μια σημείωση για οτιδήποτε διαβάζετε
- Ακολουθήστε αυστηρά το σύστημα APA
- Ξεχωρίστε μια λίστα κατηγοριών των «πρώτων σκέψεων»
- Κάνετε μια ακριβή σημείωση για όλες τις παραπομπές τη στιγμή που τις διαβάζετε

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Βιβλιογραφική ανασκόπηση

- Επιλογή θέματος
- Αποφασίστε ποιες ακριβώς πληροφορίες χρειάζεστε πριν την βιβλιογραφική αναζήτηση
- Καθορίστε την ορολογία
- Καθορίστε τις παραμέτρους (χρόνο, τόπο)
- Επιλογή πηγών (βιβλία, βιβλιοθήκες, περιοδικά, διατριβές, διαδίκτυο)
- Κρατήστε σημειώσεις σε όλη τη διάρκεια

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Διατύπωση ερευνητικών υποθέσεων/ερωτημάτων

- Στο τέλος της βιβλιογραφικής ανασκόπησης
- Ως αποτέλεσμα της ανασκόπησης
- Σαφήνεια και ακρίβεια
- Θυμηθείτε ότι βάσει των ερευνητικών υποθέσεων ή ερωτημάτων θα παρουσιαστούν και τα αποτελέσματα της έρευνας.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Επιλογή των συμμετεχόντων/ουσών της έρευνας: έννοιες

- Πληθυσμός
- Δείγμα
- Δειγματοληψία
- Αντιπροσωπευτικό δείγμα

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Είδη δειγματοληψίας

- **Απλή «τυχαία» δειγματοληψία** (π.χ. κλήρωση)
- **«Κατά στρώματα» τυχαία δειγματοληψία:** κατηγοριοποίηση του πληθυσμού και λαμβάνουμε τον αναλογούντα αριθμό περιπτώσεων του δείγματος
- **«Κατά επίπεδα» τυχαία δειγματοληψία:** επιλογή ατόμων σε στάδια ήδη προκαθορισμένα
- **«Κατά συστάδες» τυχαία δειγματοληψία:** φτάνουμε ως την ομάδα ατομικών περιπτώσεων, όχι τυχαία ως το τέλος

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Επιλογή των συμμετεχόντων/ουσών της έρευνας: τι μπορεί να γίνει την πράξη

- Επίμονη προσπάθεια για μεγαλύτερη αμεροληψία
- Η ανοχή για δειγματοληπτικές παρεκκλίσεις δεν είναι ίδια για όλα τα είδη της έρευνας
- Με δείγματα «ευκολίας» δεν γίνεται έρευνα
- Συνεχής έλεγχος της αντιπροσωπευτικότητας της έρευνας

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Το μέγεθος του δείγματος

- Το «τυχαίο σφάλμα» της δειγματοληψίας και το μέγεθος του δείγματος: φυσικό αναμενόμενο
- Το «σφάλμα μεροληψίας» της δειγματοληψίας και το μέγεθος του δείγματος: μεροληπτικός τρόπος επιλογής υποκειμένων
- Όσο μεγαλύτερο δείγμα τόσο το καλύτερο

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Σχεδιασμός και χορήγηση ερωτηματολογίων (1)

- Τι πληροφορίες χρειάζεστε
- Γιατί χρειάζεστε αυτές τις πληροφορίες
- Είναι το ερωτηματολόγιο το κατάλληλο μέσο;
- Αν ναι, προχωρήστε στη δόμηση των ερωτήσεων
- Ελέγξτε το λεξιλόγιο των ερωτήσεων
- Αποφασίστε για τον τύπο των ερωτήσεών σας
- Γράψτε τις οδηγίες που θα συμπεριληφθούν στο ερωτηματολόγιο
- Λάβετε υπόψη το περιεχόμενο και την εμφάνιση του ερωτηματολογίου

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Σχεδιασμός και χορήγηση ερωτηματολογίων (2)

- Αποφασίστε σχετικά με το δείγμα σας
- Διαμορφώστε ένα πιλοτικό ερωτηματολόγιο
- Δοκιμάστε τις μεθόδους ανάλυσης
- Κάνετε τροποποιήσεις βάσει των σχολίων των ατόμων της πιλοτικής μελέτης
- Αποφασίστε από την αρχή πώς θα διανεμηθούν τα ερωτηματολόγια
- Ορίστε χρόνο επιστροφής ερωτηματολογίων
- Αποφασίστε τι θα κάνετε με τα άτομα που δεν θα απαντήσουν, πριν διανείμειτε τα ερωτηματολόγια
- Χρειάζεται έγκριση για τη διεξαγωγή της έρευνας;
- Ξεκινήστε την καταγραφή των πληροφοριών μόλις επιστραφούν τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια
- Μην εμπλέκεστε με δύσκολες στατιστικές μελέτες, εκτός κι αν ξέρετε τι κάνετε

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Σχεδιασμός και διεξαγωγή συνεντεύξεων (1)

- Τι πληροφορίες χρειάζεστε
- Γιατί χρειάζεστε αυτές τις πληροφορίες
- Είναι η συνέντευξη το κατάλληλο μέσο;
- Αν ναι, προχωρήστε στη δόμηση των ερωτήσεων
- Αποφασίστε για τον τύπο της συνέντευξης
- Διαλευκάνετε τις ερωτήσεις
- Σκεφτείτε πώς θα αναλυθούν οι ερωτήσεις
- Προετοιμάστε ένα πρόγραμμα ή οδηγό συνέντευξης
- Εφαρμόστε πιλοτικά το σχεδιασμό σας
- Αναθεωρήστε τον σχεδιασμό εάν χρειάζεται

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Σχεδιασμός και και διεξαγωγή συνεντεύξεων (2)

- Αποφύγετε την προκατάληψη
- Επιλέξτε τους ερωτώμενους
- Κανονίστε τόπο και ώρα συνάντησης
- Οι επίσημοι φορείς έχουν εγκρίνει την εργασία σας;
- Συστηθείτε, εξηγήστε το σκοπό της έρευνας
- Διευκρινίστε το πόσο θα διαρκέσει η συνέντευξη
- Ακεραιότητα και τιμιότητα
- Κοινή λογική και καλοί τρόποι συμπεριφοράς
- Να είστε συνεπείς, να δείχνετε ότι η συμμετοχή σε έρευνα δεν είναι πάντα μια δυσάρεστη εμπειρία

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ποσοτικές έρευνες

Πλεονεκτήματα

- Σταθερή και συγκεκριμένη μορφή.
- Διακρίνεται από μεγαλύτερη αξιοπιστία και εγκυρότητα λόγω μεγάλου ερευνώμενου δείγματος.
- Αναδεικνύει γενικές ή συνολικότερες τάσεις λόγω μεγάλου δείγματος.
- Γρήγορη και εύκολη συλλογή δεδομένων
- Δεν απαιτούνται πολλά χρήματα αν η έρευνα διεξάγεται ηλεκτρονικά ή προσωπικά
- Επιτρέπει έρευνα σε μεγάλο δείγμα πληθυσμού (αντιπροσωπευτικό).
- Γενίκευση αποτελεσμάτων
- Μπορείτε να αναλύσετε τα δεδομένα σχετικά γρήγορα και εύκολα, ειδικά εάν χρησιμοποιείτε πακέτα λογισμικού όπως το Excel, STATA, SPSS κλπ.
- Δυνατότητα εύρεσης σχέσεων συνάφειας και πρόβλεψης ανάμεσα στις μεταβλητές

Μειονεκτήματα

- Κλειστές απαντήσεις
- Μειωμένη δυνατότητα εμβάθυνσης στην κατανόηση των φαινομένων. Οι απαντήσεις δεν είναι επεξηγηματικές.
- Μεγαλύτερο περιθώριο για πιθανή παρερμηνεία από τον αναγνώστη
- Κίνδυνος ανεπαρκούς απόδοσης / ολοκλήρωσης εάν οι έρευνες δεν ολοκληρωθούν πρόσωπο με πρόσωπο

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Εισαγωγή στη λογική της ποιοτικής έρευνας

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας
 - Επιστημολογικό & Θεωρητικό υπόβαθρο
 - Κεντρικές παραδοχές
 - Θεμελιώδεις αρχές
- Ερευνητικός σχεδιασμός στην ποιοτική έρευνα
- Στρατηγικές δειγματοληψίας στην ποιοτική έρευνα
- Διαδικασία στην πράξη
 - Παραδείγματα
 - Άσκηση

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας

- Διάκριση μεταξύ ποσοτικής και ποιοτικής προσέγγισης

Ποιοτική έρευνα	Ποσοτική έρευνα
<ul style="list-style-type: none">- Φαινομενολογική- Επαγωγική- Ολιστική- Υποκειμενική- Διαδικαστική- Σχετική αδυναμία ελέγχου- Στόχευση στην κατανόηση- Ερμηνευτική	<ul style="list-style-type: none">- Θετικιστική- Υποθετικο-παραγωγική- Μερική- Αντικειμενική- Στοχεύει σε μετρήσιμα αποτελέσματα- Στοχεύει στον έλεγχο των μεταβλητών

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας

- Επαγωγική – από τα δεδομένα στη θεωρία
- Έμφαση στις εμπειρίες των συμμετεχόντων: πως κατανοούν κι ερμηνεύουν οι συμμετέχοντες τα συμβάντα, τις αξίες, τους κανόνες, τη δράση τους και των άλλων
- Κοινωνική ζωή ως διαδικασία

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Επιστημολογικό & Θεωρητικό Υπόβαθρο

Ερμηνευτική παράδοση:

- Νόημα
- Εμπειρία
- Διάδραση
- Κατανόηση
- Ερμηνεία

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Κεντρικές Παραδοχές

1. Πραγματικότητα ως περίπλοκη κατασκευή
 - Διαφορετικά επίπεδα δομών νοήματος (χωρο-χρονική πλαισίωση)
 - Αποκρυσταλλωμένα καθημερινά διυποκειμενικά εγχειρήματα ερμηνείας του κοινωνικού κόσμου
 - Ερευνητική προσέγγιση: ανακατασκευή νοήματος και προτύπων νοηματοδότησης

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Κεντρικές Παραδοχές

2. Η ικανότητα των ανθρώπων να παράγουν νόημα
 - Οι άνθρωποι μη παθητικά δημιουργήματα αξιακών συστημάτων και κοινωνικών δομών
 - Ορίζουν κοινωνικές καταστάσεις, δρουν και διαδρούν συνδιαμορφώνοντας την κοινωνική τους πραγματικότητα
 - Ερευνητική προσέγγιση: κατανόηση νοηματοδότησης υποκειμένων («εκ των έσω») και δευτερογενής τυποποίηση (από τον ερευνητή)

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Κεντρικές Παραδοχές

3. Η κοινωνική ζωή ως ρέουσα πραγματικότητα
 - Ερευνητική προσέγγιση: σύλληψη των κοινωνικών φαινομένων στη δυναμική τους διάσταση

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Θεμελιώδεις αρχές

1. Πλαίσιο – η αρχή της πλαισίωσης
 - Έρευνα εντός κοινωνικο-ιστορικού πλαισίου
 - «φυσικό περιβάλλον»
 - Δεδομένα εντός πλαισίου στο οποίο τοποθετούνται
 - Πλαισίωση και Μεταβλητότητα

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Θεμελιώδεις αρχές

2.1 Ανοικτότητα

- Αποφυγή σχηματισμού υποθέσεων εκ των προτέρων
- Στόχος η ανάπτυξη πτυχών ενός φαινομένου και η κατανόησή του
- Ευέλικτα ερευνητικά σχέδια

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Θεμελιώδεις αρχές

2.2 Επικοινωνιακός χαρακτήρας

- Το πεδίο έρευνας ως προδομημένος χώρος
- Επικοινωνιακές σχέσεις με τα υποκείμενα και δυνατότητα να λειτουργήσουν στη βάση του συστήματος έκφρασης και αναφορών τους
 - Αφήγηση
 - Περιγραφή
 - Επιχειρηματολογία
 - Διάλογος
- Προσανατολισμός συμμετεχόντων
- Θέσεις και τοποθετήσεις
- Προ-κατασκευή
- Συν-κατασκευή

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Θεμελιώδεις αρχές

3. Ολιστική προσέγγιση και διαφοροποίηση

- Τα φαινόμενα/περιπτώσεις μελετώνται στο σύνολο τους
- Στην ιστορική-δυναμική τους εξέλιξη
- Κυρίαρχη τάση/κανονικότητες, ποικιλότητα αλλά και αποκλίνουσες εκδοχές

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ερευνητικός Σχεδιασμός

- Ερευνητική περιοχή και στόχος
 - Ερευνητικός σκοπός
 - Στόχοι

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ερευνητικός Σχεδιασμός

- Επισκόπηση της βιβλιογραφίας
 - Σύνδεση γνωστικού ενδιαφέροντος και θεματικής με την τρέχουσα βιβλιογραφία
 - Ιστορική
 - Επίκαιρη
 - Συγκριτική
 - Συστηματική

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ερευνητικός Σχεδιασμός

- Θεωρητικό πλαίσιο
 - Θεωρητική αφετηρία / τοποθέτηση

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ερευνητικός Σχεδιασμός

- Ερευνητικά ερωτήματα
 - Τι ψάχνουμε;
 - Ξεκάθαρα και κατανοητά
 - Εστιασμένα αλλά και ανοικτά
 - Όχι αόριστα ή αφηρημένα
 - Ικανά να συνεισφέρουν στην βιβλιογραφία
 - Ενδιαφέροντα
 - Εφικτά

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ερευνητικά Πεδία στην ποιοτική έρευνα

- Βίωμα
- Δράση
- Συγκρότηση ταυτοτήτων
- Διάδραση
- Νοηματοδότηση
- Κοινωνικές και πολιτισμικές πρακτικές
- Διαδικασίες και κώδικες επικοινωνίας
- Κατασκευή αποδεκτών παραστάσεων
- Καθημερινή ζωή
- Στυλ, πρότυπα
- Συστήματα αξιών
- Ατομικές και συλλογικές αφηγήσεις
- Κυρίαρχοι λόγοι

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Διατύπωση ερωτημάτων

- Πως κατανοούν;
- Ποιο νόημα αποδίδουν;
- Πως ορίζουν;
- Πως προσλαμβάνουν;
- Πως κατασκευάζεται;
- Με ποιους τρόπους βιώνουν;
- Ποιες στρατηγικές;
- Ποιες αναπαραστάσεις;
- Πως εξελίσσεται;
- Σε τι διαφοροποιείται;

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ερευνητικός Σχεδιασμός

- Μέθοδοι παραγωγής ποιοτικών δεδομένων
 - Παρατήρηση
 - Συνέντευξη
 - Ομάδες εστίασης
 - Συνομιλίες
 - Τεκμήρια

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ερευνητικός Σχεδιασμός

- Πρόσβαση στο πεδίο έρευνας
 - Θυροφύλακες
 - Άνθρωποι-κλειδιά

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ερευνητικός Σχεδιασμός

- Στρατηγικές δειγματοληψίας
 - Χιονόμπαλα
 - Κριτηρίου
 - Τυπικής περίπτωσης
 - Ομοιογενών δειγμάτων
 - Στρωματοποιημένη
 - Θεωρητική
 - Ευκολίας
 - Κρίσιμης περίπτωσης
 - Μέγιστης απόκλισης
 - Ακραίας ή αποκλίνουσας περίπτωσης
 - Έντασης

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ερευνητικός Σχεδιασμός

- Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας
 - Τοποθέτηση
 - Ποιος θα έχει πρόσβαση στο πρωτογενές υλικό;
 - Που και πώς θα χρησιμοποιηθούν τα αποτελέσματα;
 - Με ποιά μορφή;

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ερευνητικός Σχεδιασμός

- Πρακτικά ζητήματα
 - Πρόσβαση
 - Πεδίο έρευνας
 - Οικονομικά μέσα
 - Υλικοτεχνική υποδομή

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ερευνητικός Σχεδιασμός

- Επιλογή μεθόδου ανάλυσης
 - η επιλογή προσδιορίζεται από:
 - Τη θεωρητική προσέγγιση
 - Τα ερευνητικά ερωτήματα
 - Τη μορφή των δεδομένων

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Μέθοδοι ανάλυσης

- Φαινομενολογική / ερμηνευτική
- Αφηγηματική
- Εμπειρικά θεμελιωμένη θεωρία
- Θεματική ανάλυση
- Ανάλυση λόγου
- Ανάλυση συνομιλίας
- Ανάλυση περιεχομένου

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Τι μορφή θα έχει;

- Πυκνή Περιγραφή – λεπτομερής αναφορά εντός πλαισίου
- Τυπολογία – τύποι εκδήλωσεις φαινομένου
- Αναπτυξιακή εξήγηση – ανάδειξη τις διαδικασίας και των κανόνων που διέπουν την παραγωγή / αναπαραγωγή κοινωνικών φαινομένων
- Θεωρία - ανάπτυξη θεωρητικών κατηγοριών

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

2. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της ποιοτικής έρευνας^(*)

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none">– Διερεύνηση που χαρακτηρίζεται από λεπτομέρεια και βάθος.– Είναι δυνατόν να οδηγήσει στη διερεύνηση φαινομένων, διαδικασιών και συμπεριφορών που δεν είχαν προβλεφθεί από πριν.– Διερεύνηση της εμπειρίας των κοινωνικών υποκειμένων. Ο ερευνητής «βλέπει» και κατανοεί τον κόσμο μέσα από τα μάτια και την αντίληψη των κοινωνικών υποκειμένων.– Γίνεται προσπάθεια για την αποφυγή α priori κρίσεων.	<ul style="list-style-type: none">– Συνήθως αφορά σε μικρά δείγματα.– Χαρακτηρίζεται από σχετικά περιορισμένες δυνατότητες γενίκευσης και σύγκρισης.– Εξαρτάται αρκετά από τις προσωπικές αντιλήψεις του ερευνητή και από τα επικοινωνιακά του προσόντα.– Η συμμετοχή ή η εμπλοκή του ερευνητή μπορεί να μεταβάλλει τα χαρακτηριστικά του υπό μελέτη κοινωνικού φαινομένου ή διαδικασίας.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Μεθοδολογικά ζητήματα ποιοτικής έρευνας

- Τύποι γενίκευσης στην ποιοτική έρευνα
- Κριτήρια και διαδικασίες ελέγχου της ποιότητας της ερευνητικής διαδικασίας
- Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας στην ποιοτική έρευνα

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Τύποι γενίκευσης στην ποιοτική έρευνα

- Μπορούν τα ευρήματα να σημαίνουν κάτι πέρα από το δείγμα και το πλαίσιο από το οποίο ανέκυψαν;
 - Ιδιογραφική

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Εναλλακτικές απαντήσεις

- *Θεωρητική (Mason)*
 - Τυπικότητα δείγματος
 - Λεπτομερής και ολιστική ανάλυση
 - Μεταφερσιμότητα (ανάλογα με το πλαίσιο)
 - Ανάπτυξη θεωρίας

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Εναλλακτικές απαντήσεις

- *Αντιπροσωπευτική, συνεπαγόμενη και θεωρητική (Lewis & Ritchie)*
 - Αντιπροσωπευτικότητα στο επίπεδο της συμβολικής αναπαράστασης: συμπερίληψη όλων των εκφάνσεων (χαρτογράφηση) του φαινομένου
 - Μεταφερσιμότητα
 - πλαίσιο αποστολής και πλαίσιο υποδοχής
 - προβολή / υπόθεση προς διερεύνηση
 - Θεμελιωμένη θεωρία: επαρκές υλικό, πλήρης παρουσίαση ανάλυσης και σχεδιασμού, εγκυροποίηση

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Εναλλακτικές απαντήσεις

- *Μετριάσμενη* (Williams & Payne)
 - Επαγωγικός συλλογισμός
 - Μετριάσμενες αξιώσεις / υποθέσεις
 - Έυρος (2)
 - Χρονική εμβέλεια
 - Ακρίβεια ερωτήματος
 - Σύνολο ευρημάτων;
 - Οντολογική υπόσταση (πχ. δομές, ψυχολογικές συμπεριφορές, σύμβολα, διομαδικές και διαπροσωπικές σχέσεις, πολιτισμικά χαρακτηριστικά κτλ.)

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Συμβατικά κριτήρια και έλεγχος ποιότητας

- Εγκυρότητα (reliability) – η έρευνα κάνει αυτό που υποστηρίζει;
- Αξιοπιστία (validity) – αποτελέσματα επίκαιρα και αναπαράξιμα;
- Αντικειμενικότητα (no bias) – ουδετερότητα ερευνητή

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Κριτήρια και έλεγχος στην ποιοτική έρευνα

Αντιστοιχία με ποσοτική προσέγγιση

- Πιστότητα – εσωτερική εγκυρότητα
- Μεταφερσιμότητα – εξωτερική εγκυρότητα
- Φερεγγυότητα – εντοπισμός μεταβολών
- Επαληθευσιμότητα – δυο ερευνητές (έλεγχος)

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Κριτήρια και έλεγχος στην ποιοτική έρευνα

Αυτόνομα Κριτήρια

- Διυποκειμενική ιχνηλασιμότητα (peer debriefing)
- Συμβατότητα ερευνητικής διαδικασίας
- Εμπειρική θεμελίωση
- Οριοθέτηση
- Συνοχή
- Γονιμότητα

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας

- Εμπιστευτικότητα και ανωνυμία
- Εντιμότητα και εμπιστοσύνη
- Προστασία από τυχόν κινδύνους
- Συναίνεση/Συγκατάθεση
- Οφέλη
- Πρόσβαση στα αποτελέσματα
- Χρήση αποτελεσμάτων

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Q & A

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Πρόσθετοι πόροι

- Βρείτε δραστηριότητες, συμπληρωματικό υλικό, βίντεο και ιστοσελίδες στο e-class!

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

UNIVERSITY OF
WESTERN MACEDONIA

Τμήμα Ψυχολογίας
Πρόγραμμα διδακτορικών σπουδών

Σας ευχαριστώ!

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή